

Module 3 Preventie van seksuele risico's

- 9 Voorlichting en preventie
Herman Schaalma †, Jo Reinders en Gerjo Kok

- 10 De preventie van ongewenste zwangerschap; randvoorwaarden voor effectief anticonceptiegebruik
Rik van Lunsen en Cecile Wijsen

- 11 Preventie van seksueel overdraagbare aandoeningen en hiv
John de Wit en Charles Picavet

- 12 Primaire preventie van seksueel geweld
Mechtild Höing en Nico van Oosten

Inleiding en leerdoelen

Seksualiteit kent vele risico's. Van oudsher waren er de risico's van ongewenste zwangerschap en seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's). Waar door de komst van goede antibiotica de risico's van soa in de jaren zestig van de vorige eeuw voorbij leken te zijn, kregen die risico's met de virale soa's inclusief hiv/aids een beduidend ernstiger karakter.

Van recenter datum is de brede erkenning van het risico van seksuele grensoverschrijding, ofwel seksueel geweld. De bedreigingen van ongewenste zwangerschap, soa/hiv en seksueel geweld zijn divers en veelvormig. Ze hebben gemeenschappelijk dat ze een sterk negatieve uitwerking kunnen hebben op het lichamelijk en psychisch welzijn van het individu, met grote consequenties voor de volksgezondheid, de gezondheidszorg, justitie en politie en de maatschappij als geheel.

De afwezigheid van negatieve gevolgen van seksueel gedrag en negatieve seksuele ervaringen vormt een belangrijk onderdeel van wat heden ten dage 'seksuele gezondheid' wordt genoemd. Ook in het seksuele domein geldt: voorkómen is beter dan genezen. Met het toenemend inzicht in de risico's ontstonden een sterke groei, diversificatie en professionalisering op het vlak van de risico-preventie. De afgelopen decennia is een rijk scala aan voorzieningen en regelgeving, voorlichting, vorming en andere preventieve interventies op alle risicohoudende terreinen ontwikkeld, in praktijk gebracht en, op bescheiden schaal, op effectiviteit getoetst. Uitgangspunten, praktijk en effectiviteit van de preventie van seksuele risico's vormen het onderwerp van deze derde module.

In hoofdstuk 9 worden eerst algemene principes van voorlichting en preventie behandeld. Na het bestuderen van dit hoofdstuk kan de lezer de volgende begrippen onderscheiden, definiëren en in onderlinge samenhang beschrijven: 'seksuele gezondheid', 'seksuele rechten' en 'seksuele voorlichting'; 'primaire preventie', 'vroeg opsporing' en 'zorg'; 'voorlichting', 'voorzieningen' en 'regel-

geving'; 'gezondheidsvoorlichting' en 'gezondheidsbevordering'. Overige leerdoelen zijn het kunnen beschrijven van planmatige voorlichting en Intervention Mapping, van de effectiviteit van seksuele voorlichting en van de factoren die de effectiviteit (mede) bepalen.

In de daaropvolgende drie hoofdstukken worden achtereenvolgens de drie belangrijkste preventie-thema's behandeld.

Hoofdstuk 10 gaat over de preventie van ongewenste zwangerschap. Het behandelt anticonceptie als preventieve strategie op het niveau van het individu of het paar en abortus als laatste oplossingsstrategie bij ongewenste zwangerschap. Na bestudering van het hoofdstuk kan de lezer beschrijvingen geven van de verschillende anticonceptiemethoden en hun betrouwbaarheid en van de (inter)nationale situatie inzake ongewenste zwangerschap en abortus. Ook kan hij de voorwaarden voor effectief anticonceptiegebruik benoemen en de belangrijkste risicogroepen inzake ongewenste zwangerschap benoemen.

Hoofdstuk 11 richt zich op de programmatische preventie van infectie met soa/hiv. Leerdoelen zijn het kunnen beschrijven van de prevalentie en incidentie van soa- en hiv-infecties en het bekend zijn met de beperkingen van de beschikbare gegevens. Na bestudering is de lezer tevens in staat transmissiewijzen, symptomen en gezondheidsimplicaties van diverse soa's te benoemen en te onderscheiden, de theoretische principes van programmatische preventie en van diverse preventiemethodieken en -programma's op het terrein van soa/hiv te beschrijven en hun effectiviteit te benoemen en te benoemen.

Hoofdstuk 12 doet hetzelfde, maar dan met betrekking tot de primaire preventie van seksueel geweld. Het beoogt vergelijkbare leerdoelen als hoofdstuk 11, zij het dat de gezondheidsimplicaties van seksueel geweld voor de slachtoffers worden behandeld in hoofdstuk 20.